

КоМО

КУПИТИ

У своєму культовому романі сербський письменник Срджан Валяревич описує місячний побут ліричного героя над озером Комо: шикарні вечери, дорогий алкоголь, прогулянки горами, загравання з місцевими дівчатами і таке інше, що ми знаємо про напружену письменницьку роботу. Втім, другим, прихованим дном, яке й забезпечило «Комо» світову кар'єру, є війна, що трясла экс-Югославією впродовж дев'яностих років. Тільки книжка ця - з тих найкращих зразків психологічної воєнної прози, де слово «війна» майже не вживається і де взагалі немає описів батальних сцен. Для найширшого кола читачів.

Срджан Валајевич народився в Белграді 16 липня 1967 року. Написав п'ять романів і дві збірки віршів. Пияцтвом довів себе до інсульту й часткового паралічу. Після чого розлучився з чаркою, але згадує про неї з ніжністю й теплом. Унікає публічності, інтерв'ю, рідко виступає. Роман «Ко́мо» перекладений на десяток мов і нагороджений премією Kulturkontakt Austria.

Школу не любив, університет не відвідував, пізно почав читати, писати – ще пізніше, але став одним із найкращих сербських письменників сучасності. Кожному своєму романові, оповіданню, віршу віддав часточку самого себе. Те, що з ним сталося і що він пережив, для багатьох було б трагедією. Для нього є одним із найкращих періодів у житті.

ISBN 978-617-614-117-4

Видавництво "Книги – XXI"

КОМО

СРДЖАН ВАЛЯРЕВИЧ

СРДЖАН ВАЛЯРЕВИЧ

Срджан Валяревич

КОМО

Із сербської переклав Андрій Любка

Чернівці

2016

ББК 84(4Сер)6-8Валяревич-44
В168

Валяревич, Срджан

Комо : Роман / Срджан Валяревич ; Переклад із сербської
Андрія Любки. – Чернівці : Книги – XXI, 2016. – 208 с.

ISBN 978-617-614-123-5

У своєму культовому романі сербський письменник Срджан Валяревич описує місячний побут ліричного героя над озером Комо: шикарні вечери, дорогий алкоголь, прогулянки горами, загравання з місцевими дівчатами і таке інше, що ми знаємо про напружену письменницьку роботу. Втім, другим, прихованим дном, яке й забезпечило «Комо» світову кар'єру, є війна, що трясла экс-Югославією впродовж дев'яностих років. Тільки книжка ця – з тих найкращих зразків психологічної воєнної прози, де слово «війна» майже не вживається і де взагалі немає описів батальних сцен. Для найширшого кола читачів.

ББК 84(4Сер)6-8Валяревич-44

Република Србија
Министарство културе
и информисања

Ова књига је штампана уз финансијску помоћ
Министарства културе и информисања
Републике Србије.

Ця книга видана за фінансової підтримки
Міністерства культури та інформування
Республіки Сербії.

Усі права застережено. Відтворювати будь-яку частину цього видання у будь-якій формі та в будь-який спосіб, у тому числі електронно, без письмової згоди правовласників заборонено.

© Srđan Valjarević, 2016
© Книги – XXI, 2016, видання українською мовою
© Андрій Любка, 2016, переклад
© Анна Стьопіна, 2016, обкладинка
© Альона Олійник, 2016, макет

ISBN 978-617-614-123-5

Усі імена й постаті вигадані. Будь-яка подібність до
справжніх постатей та імен є випадковою, це всього
лише роман.

1.

Був вівторок, був початок листопада, був сонячний і теплий день, і я нічого не знав точно, ні чому, ні через що, ні як це сталося, нічого я тоді не знав, ну, але просто так уже було, що я опинився у тому літаку на Цюрих, сидів на своєму місці, у літаку швейцарської авіакомпанії. У Цюриху мені треба було пересісти на літак до Мілана. Це я знав. У Мілані на мене мав чекати водій, щоб довести до місцевості Беладжо над озером Комо. Це все, що я знав.

Я мав паспорт з італійською візою, яку без проблем отримав у Белграді, трохи грошей з собою, і мав у кишені запрошення від тієї іноземної фундації, був я тоді, для них, та й для всіх, таким собі молодим письменником із Сербії, країни в жалюгідному стані, в якій було важко жити. І не знаю як, і так ніколи про це й не дізнався, але я отримав ту стипендію, запрошення пожити один місяць на озері Комо, щоб там працювати і писати в спокої. Це була їхня ідея, не моя. Мене тоді ніяка праця і ніяке писання в спокої не цікавило. Взагалі жодна праця мене тоді не цікавила. Від видання книжок я вже відійшов. У Сербії справді було дуже погано, було жакливо, але мені не аж так, я міг звести кінці з кінцями, це я можу точно сказати, я робив собі помалу різну роботу і жив, мені це вдавалося. Писав я лише час від часу оповідання для однієї щоденної газети і завдяки цьому платив за квартиру, їв і пив, в основному

пив, і взагалі якось собі жив, але з писання якнайменше. Писав я дещо і для самого себе, у звичайні малі блокноти, але щодо цього не мав ніяких серйозних намірів, як і амбіцій. Коли мені несподівано надійшло запрошення на Комо від фундації Рокфелера, я ретельно його заповнив, і на їхнє питання, що хочу там робити, написав, що хочу писати роман. Я пив собі пиво, поки писав короткий шкіц цього роману, я все вигдавав, мій приятель Влада усе це переклав англійською і потім ще якийсь час листувався з ними замість мене, і надіслав їм той формуляр назад від мого імені. Я складав йому компанію, пив пиво і набирався від нього англійської. Нам не довелося довго чекати на відповідь, прийшло офіційне запрошення, і я вже був готовий. Люди тоді безперестанку покидали країну. Люди і в інших ситуаціях, постійно і завжди, покидали цю країну. Я виїхав усього на один місяць, а мій приятель Влада був тим, хто все це зробив і заслужив.

Дорожню торбу я здав на летовищі і не знав напевно, що в неї склав. Я був п'яний, коли пакувався. Перерахував подумки лише ті речі, які точно забув: одну книгу, адреси кількох людей, дещо із засобів гігієни, це точно, одну куртку і джемпер. Але я знав: коли вже прибуду куди мені треба, то виявлю, що забутого є більше. Зрештою, мені було все одно. Мене розпікав бодун, поки я про все це міркував, у літаку я слухав розмову двох дівчат із сидінь переді мною, вони обидві прямували в Швейцарію, і я зрозумів з їхньої бесіди, що одна з них – співачка, і там співає в різних кафанах, де збираються «наші люди». Та співачка сказала: «Мені не вистачає всього сорок тисяч франків, і тоді я матиму все: і будинок, і гараж, і машину, і басейн, все я матиму...».

Спав я жажливо, зажмурювався, думав, як же це круто, що такі несподівані штуки трапляються в житті, бо якби їх не було, то я би збожеволів. Точно би збожеволів. Попередню ніч я провів у кафані з друзями, на бульварі поблизу Зеленого базару, ми пиячили, як і завжди, але цього разу пили значно більше, у нас була причина, я вирушав

у дорогу, і всі мене проводжали; у той час мало хто з нас кудись вирушав, ми не були з тих, що кудись виїжджають, і не були з тих, що мають гроші на мандрування, і тому пиячили до глумої ночі. Один дружбан вилив за мною відро води, коли ми розставалися. Це було на щасливу дорогу. Я пригадав це в літаку, і вже тоді, поки намагався згадати минулу ніч, та співачка на кріслі переді мною сказала: «Йоб його в рот, він усе ніяк не розлучиться з тією своєю дружиною...». Вона мала на увазі чоловіка, про якого розповідала своїй супутниці.

Стюардеса принесла їжу у пластиковому боксі, я попросив у неї пива, і вона сказала, що пива в них нема, тільки пляшкова вода, чай і кава. Я відповів, що пиво б мені зараз дуже пішло і що гроші не проблема, заплачу, страх як пива хочеться, у мене був жажливий бодун і я справді хотів пива. Розмовляли ми англійською. Вона повторила, що пива нема. І сказала, що має якісь таблетки, якщо я боюся літати. У мене був бодун, і я боявся всього, а хотілося мені лише пива, так я їй і сказав, і що мені не потрібні ніякі пігулки, бо допомогти мені може тільки пиво, а вона мене слухала і здивовано дивилася. Сказала мені щось німецькою, відійшла і повернулася з колегою, високим вусатим чоловіком, який мене, усміхаючись, гречно запитав англійською, в чому ж проблема.

«Нема її, немає ніякої проблеми, мені просто хочеться випити пива», – сказав я йому.

«У нас є біле вино і пляшечки віскі й горілки, якщо вже дуже треба алкоголю, але все це платно», – сказав він.

«Ні, гроші – не проблема, і в алкоголі немає проблеми, просто в мене кріпкий бодун, і лише пиво може мені полегшити страждання, ось і все», – сказав я йому щиро.

Він засміявся. Сказав щось німецькою стюардесі, яка стояла поряд, а тоді й вона засміялася.

«Значить, похмілля. І мені допомагає пиво після вчорашнього. Я можу вам організувати пару пляшок гайнекена», – сказав він.

«Якщо можна три пляшки, було б чудово».

«Більше не буде треба?», – запитав він тихо.

«Ні, точно, три пляшки вистачить», – сказав я.

«Все буде в порядку. Організуємо... І насолоджуйтеся перельотом», – сказав він, усміхнувшись.

«Так і буде, насолоджуватимусь, і дякую вам», – відповів я.

Я дістав три пляшки пива, заплатив за них, і тоді вже справді все було в порядку, тоді й стюардеса вже мені усміхалася, одне пиво я випив одразу, затим з'їв їжу з пластикового бокса, і після цього попивав собі другу пляшку. Я розслабився. Літак летів. Я дивився на хмари, була ясна погода. То був спокійний політ. Випив я й третю пляшку. І літак приземлився.

На цюрихському летовищі у мене не було багато часу, якихось двадцять хвилин я провів у залі очікування, і думаю, що був я там єдиною людиною без мобільного телефону. То був діловий світ, чи це тільки мені вони на таких виглядали, або й просто вбивали час, телефонуючи, все одно. Мені було нудно, тому я тричі сходив до вбиральні: один раз я справив нужду, а потім двічі навідався туди вже просто попиту води й умитися. Коли я втретє, востаннє, вийшов із туалету, декілька ділових людей глянули на мене. Ніхто не любить, коли хтось поводить ся інакше, особливо на летовищі, мабуть, це і було причиною, тероризм, бомби, це мені спадало на гадку, або люди просто бояться літати. А я лише з нудьги ходив у вбиральню, усього три рази, це і не багато зовсім. Коротше кажучи, я пройшов у літак, він полетів, я випив одну мінеральну воду і літак сів на летовищі Мальпенса поблизу Мілана. То був дуже короткий переліт. Я забрав сумку, без проблем пройшов паспортний і митний контролі, просто показав запрошення від фундації, і цього вистачило, все було в порядку, це була фундація Рокфелера, ясна річ, що все було в порядку, і я побачив чоловіка, що тримав табличку, на якій було написано «Беладжо центр». І під цим великими літерами моє ім'я й прізвище. Я махнув йому, він підійшов і нагнувся, щоб узяти мою торбу.

«Ні, в порядку, я й сам можу».

«Ні, ні, це моя робота», – сказав він мені.

«Та в порядку все, торба неважка, це не проблема».

«Ні, вибачте, це моя робота», – сказав він серйозно.

Я дозволив йому. Він ухопив торбу і закинув її на плече. Показав мені, куди прямуємо. Я вперше в своєму житті, поки йшов позаду того чоловіка, що ніс мої речі, відчув себе настільки по-ідіотськи, наскільки й паном. Тобто винятково по-ідіотськи. Але не було аж зовсім погано, він і я ніби гралися в щось. Вихоплювали один в одного торбу. І це було в порядку. Ми дійшли до його буса, він відчинив мені дверцята, і я вмотився всередині. Крісло було таким же, як у літаку. Було зручно. Їхали ми приблизно годину, ну півтори, вже зовсім стемніло і стелився густий туман, сіявся дощик і, крім інших автомобілів з увімкненими фарами, нічого не було видно, кілька разів я починав куняти і ловив погляд водія у дзеркальці заднього виду. Думаю, що йому моя поведінка була незвичною, так мені здавалося, після того, як моя голова падала, коли находила дрімота, а може він очікував когось іншого, інакшого, старшого, ми весь той час не говорили, і лише коли прибули, він сказав:

«Ну ось, це і є Беладжо».

«Гарна місцина, прекрасно виглядає», – сказав я.

Насправді це нічого не означало, але я мусив так сказати, хоча це і було абсолютно безглуздо, бо й так нічого не було видно. І розмова наша була безглуздою. Було зовсім темно. Великий темний пагорб, дахи будинків, темна вода озера Комо мерехтіла і виднілися лише розмиті вуличні ліхтарі. Була ніч і не було людей. Ми дісталися підніжжя цього високого пагорба, пройшли через масивну куту браму, яка одразу ж за нами зачинилася, і дійшли до великого будинку, на якому було написано *Villa Maraneze*. Тут на мене чекала пані Бела, як вона представилася, маленька старша пані з короткою зачіскою, господиня вілли і господиня цілого пагорба. Ми познайомилися. Вона показала робочу кімнату на першому поверсі, а тоді ми

піднялися поверхом вище, до апартаментів, відведених мені на цей місяць. Після цього вона запросила мене на вечерю в головній віллі, *Villa Serbeloni*. Пояснила, як туди найлегше потрапити, і пішла. Все відбулося швидко. Я розглянувся, поклав торбу, кімната була повністю білою, все в ній було білим: ліжко, шафа, стіни, крісла. Виглядало гарно. Пахло лавандою. Або чаєм із м'яти. Я не був до кінця певен. Перевдягнувся й пішов у ту головну віллу *Serbeloni*. Там мене обслужили, я дістав і з'їв шніцель, рис і моркву, випив кілька келихів червоного вина і після нього кілька склянок мінеральної води, я мав свого офіціанта, який повідомив, що я не мушу поспішати, тоді я замовив у нього ще вина, він мені налив, а затим пояснив, о котрій тут годують, і сказав, що за кілька днів я й сам до всього звикну, і мені не потрібна буде нічия поміч. Ми попрощалися, і я повернувся у свої апартаменти.

Мене втішило, що я не забув свій малий транзистор, я зайшов до лазнички, знайшов якусь хвилю з пристойною музикою, пустив гарячу воду і ліг у ванну. Простягнувся в ній. Ванна була більшою за мене, я навіть міг зануритися, відштовхнутися ногами і перебувати всім тілом у тій теплій воді. Я часто не знав, чого хочу від життя, і через це подумав у ту мить: ну от, тепер я зможу побачити, як це виглядає в цій *Villa Maraneze*, на озері Комо.

Потім я завалився у велике двоспальне ліжко, покрутив транзистор і на довгих хвилях знайшов якусь хорватську станцію. Оголосили, що белградський «Партизан» виграв у загребського «Загреба» в баскетбол, мене це особливо не зворушило, хіба лише тим, що я нарешті розумів кожне вимовлене слово. Це була моя мова. Навіть після всіх воєн, я все ж розумів кожне слово, це не могло змінитися... А потім я слухав якихось ведучих і музику з Хорватії, тихо, так і заснув.

Це одна з тих дивних речей із тим малим транзистором, який кладеш на груди або біля вуха, і складається враження, що хтось тобі щось шепоче, байдуже якою мовою, все одно, і так тебе присипляє.

2.

Спав я довго, аж до десятої години. Був утомлений тим похмільним днем і подорожжю, і виспався. І все так швидко відбувалося, і врешті я був повністю тверезий, і в чомусь цілком новому. Лише інакшому. Все й пахло інакше. І було таке чисте. Я почув, як хтось відмикає двері. Покоївка увійшла, запитуючи, чи є тут хтось. Я швидко повернувся на бік і знову зажмурився, вдаючи, нібито сплю. Вона тихо вийшла. Сніданок накривали до дев'ятої, і я одразу ж вирішив, що точно не хочу прокидатися для того, щоб снідати, весь цей місяць, адже в мене були всі умови не вставати рано. Я спустився в робочу кімнату, приготував каву і сів за стіл. Прочинив вікно і звідти дивився на велике, але тепер уже синє озеро, і на величезний зелений парк довкола *Villa Serbelloni*, і, на задньому плані, на білі вершини сивих гір, порізаних темними хмарами. Було безліч кольорів. Повітря було вологе, було спокійно й тихо, я підкрутив транзистор гучніше, знайшов якусь італійську музичну хвилю і пив каву.

А потім мені раптом усе стало незвичним і кумедним: я сидів у студії, як називали ту робочу кімнату на першому поверсі вілли, до моїх послуг був комп'ютер, принтер, маленька бібліотека, переважно з енциклопедіями, але були в ній ще якісь книжки, я мав кавоварку і холодильник із

соками й мінеральною водою, і тацю зі свіжими фруктами. Я ввімкнув комп'ютер, поволі пригадуючи, як ним користуватися. Кілька років тому я навчився друкувати на ньому, але все ж перевагу надавав друкарській машинці або, найчастіше, писав рукою: олівцем чи паркерівською чорнильною ручкою. Це справа звички, але й питання грошей, бо писанням я ніколи не заробляв стільки, щоб вистачало на комп'ютер та інші необхідні для життя речі. Все, зароблене писанням, бодай позірно серйозну суму, я спустив за два рази: вперше на грецьких островах і вештанні Атенами й Піреєм, і вдруге з одним хорошим другом, з яким ми швендяли Андалузією. Для мене це тоді було важливішим за комп'ютер. І це було все, що я мав від писання. Тож мені було зручніше писати тексти олівцем чи чорнильною ручкою, чи вистукувати їх на машинці, для газет, і заробляти гроші на квартиру. А якщо щось залишиться, поїхати кудись. Це мені було краще. І тепер мені було смішно, навіть трохи безглуздо. Я заборгував орендну плату за місяць, за однокімнатну квартирку з дірявим дахом у Белграді, і, може, навіть у цей момент у Белграді була злива, про це я тоді подумав, і, може, ту маленьку квартиру залило, бо ж там тепер немає нікого, хто б підставляв тазики й миски на ті місця, де крапає вода, але, зрештою, це для мене тоді не було важливим. Це не була моя квартира, і в ній не було нічого цінного. Я мав ще якісь борги, невеликі, але все ж борги. А тепер, поки думав про все це, дивився з вілли через вікно, споглядав, як дві ворони пролітають над парком, над низькими пагорбами, порослими оливковими деревами і високими кипарисами, а одразу тут, під моїм вікном, росло апельсинове дерево. Крона була зеленою й рум'янилася плодами. Я був так далеко від усього.

Того дня я вперше пішов на обід у *Villa Serbeloni*. Я сидів за столом із містером Менюді Вінтером, професором композиції на факультеті музики університету Брендіс в Америці, і пані Яркін Ріскуловою, професоркою

літератури із Киргизстану й запрошеною професоркою Римського університету, що, як вона сама мені сказала, якраз працювала над компаративним дослідженням роману ХХ століття. Я був поголений, вдягнув свій єдиний піджак, зачесався, сів за великий круглий стіл, і коли сказав, що я з Сербії, професорка із Киргизстану сказала, що відколи вона опинилася в Беладжо, кожного ранку прокидається з відчуттям дива і завжди спочатку збентежено думає, що й досі не вірить у своє перебування тут. Тоді і я сказав, що подібне сталося й зі мною зранку і що це враження точно не покидатиме мене наступний місяць. Професор Менюді, балакуча, вочевидь, людина, сказав, що це в будь-якому разі прекрасне місце для праці й відпочинку. Мені ж ідея працювати у такому неймовірному місці здавалася абсолютно немислимою. Потім він розказав кілька дотепів, але мене жоден не розсмішив чи я їх просто не зрозумів, оскільки розповідав він занадто швидко, як на моє знання англійської. Я випив келих якогось білого вина і вийшов надвір викурити сигарету. В середині це не було дозволено. Зрештою, це був хороший привід уникнути спілкування в салоні за чаєм і кавою.

Було дуже волого й прохолодно, я пройшовся околицею, вузькими стежками через ліс до гори, на якій знаходилася вежа, що залишилася від якогось старого укріплення над селом Беладжо. Звичайно, в якийсь момент я заблукав, точніше, ходив по колу, двічі повертаючись на одне й те саме місце біля фонтану. А оскільки втрата орієнтації є знаком втоми, я повернувся в своє помешкання, спустився в студію, приготував чай і знайшов газету *International Herald Tribune* на столі. Мені навіть пресу приносили. Французький футбольний клуб «Ліон» переміг белградську «Црвену звезду» з рахунком 3:2, а в Косові знову страждало цивільне населення. Я відклав газету і сів за стіл. Не читалася мені та газета. Мабуть, тоді треба було щось почати робити, але в такому місці для мене це було неможливо. Я заснув.

Досі був утомленим з дороги. Та й давно не бував у такому тихому й спокійному місці. І спалося мені аж до вечора.

О пів на восьму я пішов вечеряти. Краватка була обов'язковою, так мені сказали. Я вибачився, сказав, що краваток не ношу, а мав я взагалі лише одну, жовту в червоні крапки, дуже ексцентричну, її я отримав у подарунок від Чакі, якраз для таких нагод, тієї п'яної ночі, коли вони мене проводжали. Я не вдягнув її, вона була занадто яскравою, як на мій смак, але з увічливості я защеппнув сорочку до самого верху. Я випив один подвійний бурбон перед вечерею, а потім другий, а коли захотів взяти ще один, офіціант забрав від мене склянку й сказав, що було б добре, якби я сів за спільний стіл у великій залі для трапез, оскільки він хоче подавати вечерю. Я сказав йому англійською: «В порядку», – але сам злякався, що тут може бути проблема з питтям. З цим офіціантом я познайомився ще першого вечора, щойно приїхавши, і, як він мені сказав, дружина в нього – угорка, й одного разу вони були в Белграді, де їм дуже сподобалося. Він мусив бути люб'язним. За час вечері я вижлуктив кілька келихів вина, а офіціант мені лише підливав, чудове червоне вино, тосканське, й усміхався. Потім я пояснив йому, що в Белграді, крім усього іншого, бракує й хороших вин, і цим дав йому знати про свою слабкість, щоб він більше не заощаджував на вині, коли я проситиму. Офіціант лише кивнув головою, зрозумів і усміхнувся. Під час вечері якийсь чувак із Гани, чорношкірий, зрозуміло, пояснював, як він досліджує малярію, і чому поширення зарази не вдається зупинити в деяких африканських країнах. Я не все розумів, та й не слухав занадто уважно. Малярія. Я тут точно нічим допомогти не можу, подумав я тої миті, до того ж один чоловік з іншого краю столу лупив на мене баньки. Дивився, як я заливаю в себе келихи червоного вина. Був то один старий професор із університету в Торонто, ми познайомилися перед вечерею, і я одразу ж забув, як

його звати, але пам'ятав, що він пише якесь дослідження про Іспанію між 16 і 18 століттям. Так він мені сказав. Приємний чоловік, може, просто ніколи не бачив, як хтось п'є більше одного келиха вина. Доївши й випивши все своє, я мусив вийти надвір, закурити. Я зрозумів, що був єдиним курцем на два десятки гостей у залі. Я ще ніколи так не вирізнявся серед інших, а все, що я робив, для мене було абсолютно нормальним, куріння сигарет, пиття вина, без краватки, але все ж у піджаку, цілком нормальним. А тут єдиний курю. Так склалося. Один старший пан з'явився в саду й запитав, чи мені часом не зимно надворі, і коли я йому сказав, що вийшов тільки викурити сигарету, він гучно розсміявся. А позаяк курю я з шістнадцяти і ще жодного разу не пробував кинути, для мене в цьому нічого смішного не було. А йому, ймовірно, було, особливо те, що хтось стовбичить на холоді через сигарету. І це в порядку, зрозумів я його. Декому це виглядає безглуздо, а я бачу в цьому сенс. Навіть дуже великий сенс, особливо в таких місцях, посеред Рокфелерового саду. Потім я повернувся назад і увійшов у салон, де всі стояли й про щось патякали. У кутку я запримітив рухомий столик з пляшками різних напоїв. Я взяв пляшку якогось коньяку й налив собі в келих. А потім забрав і пляшку і келих з собою, і випив усе, розглядаючи картини, меблі й тих людей, і навіть трохи побалакав із деким із них у салоні.

Уже після всього, перед сном, я крутив транзистор і натрапив на «Голос Америки» сербською мовою. Почув, що щоденну газету «Данас», в якій я публікував свої колонки й тексти від моменту її заснування аж до вступу в силу якогось нового, якраз тоді запровадженого фашистського Закону про інформацію, надрукували у Чорногорії, але тираж конфіскували на кордоні з Сербією. Потім радіохвилі змішалися, тож я не розчув, чи щось у зв'язку з цим сталося. Може, доведеться шукати нову роботу, коли повернуся в Белград, а може, я б і тут міг десь найнятися, подумалося мені, я б міг

згрібати листя в парку, це й справді була б прекрасна робота. Бути садівником. Прекрасно. А потім я слухав Радіо Монте Карло, там пускали найкращу музику, і так я знову заснув. Втретє за такий короткий час. Мені спалося. Мене присипляла ця тиша біля озера й на віллі *Maraneze*, цей спокій і ця раптова зміна середовища, така разюча зміна. Усе було настільки інакшим, що мене спантеличувало.

3.

Розбудило мене сонце. Воно сяяло яскраво, проникало в білу кімнату через велике вікно і світило мені прямо в обличчя. Я встав і відчинив навстіж вікно, думаю, що ніколи в житті я не прокидався й не бачив з вікна виду, кращого за той, тоді, того ранку, прекрасного. Ні, ніколи, точно. Було тепло, повітря було чисте, свіже, але було тепло. На небі не було жодної хмари. Я бачив синє озеро і темні вершечки довколишніх гір. Сніг білів на тих вершинах. То були Альпи. Кольори були справжніми, яскравими, очі насолоджувалися, так багато зелені навколо темно-синього озера. Я поквапився надвір.

Я прямгував до села, але одразу перед віллою, у саду, зустрів того негра з Гани чи одного з них, я їх тоді ще не розрізняв, він простягнув мені фотоапарат і попросив його сфотографувати на тлі *Villa Serbelloni*. Показав мені, як тим фотоапаратом користуватися, і тоді пішов на своє місце, став з руками в боки, із замисленим поглядом у далеч, чекав, доки я його клацну, і не рухався, а коли я клацнув, він змінив позу, простер руки до сонця й усміхався, дивлячись в об'єктив. Я зрозумів, що він це робить навмисно, і що це, вірогідно, щось означало, якийсь звичай або ритуал, дві ті пози одна за другою. Я сфотографував його двічі, ми попрощалися, і я спустився в село, попередньо відімкнувши браму, через яку

виходиться на пагорб, на ній було написано «приватна власність», англійською, і захряснув її за собою, знову по-ідіотськи відчувши себе якимось паном. Якраз тоді пройшли двоє дівчат, тож я трохи забарився, присів зав'язати шнурівку на черевіку. І поглянути на їхні дупці. Гарні то були дівчата.

Беладжо – це гарна маленька місцина під Альпами, по-середземноморськи посічена вузькими вуличками, й її можна швидко обійти, вистачить якихось півгодини. І вздовж берега, на набережній, було багато пальмових дерев, і було так дивно стояти під пальмовим листям і дивитися на засніжені Альпи в далині. Я бачив дорогі магазини, вишукано вдягнених людей, люксові автомобілі, і розумів, що це не зовсім звичайне село, а місце, в якому живуть багаті люди. Не так вже й погано бути багатим, подумалося мені, мати яхту, будинок над цим озером, купувати всі ці пальта, сорочки, куртки, черевики й светри за кілька сотень чи тисяч доларів. Але не так вже й погано не бути багатим, коли не маєш нічого з цих речей, бо все це не має великого зв'язку з самим життям. Тому я й затримався перед вітриною одної винарні, тут знаходилося те, що мене справді цікавило і мало зв'язок із моїм життям: вино. Італійські вина з різних регіонів, а також французькі, чилійські, каліфорнійські, німецькі, австралійські, португальські вина... Це мене цікавило. Мені хотілося скуштувати всі ці вина. Вони були занадто дорогими. Ніздрі мої розширилися, але я не ввійшов досередини, хотів лише запам'ятати місце розташування цієї винарні, щоб коли мене якось огорне журба на віллі, подумав я тоді, адже колись усе може тобі раптом набриднути, тоді я прийду до цієї винарні й візьму упаковку доброго червоного вина і видеруся на пагорб, щоб розслабитися й напитися. І тоді я відчув щось на кшталт полегшення, і міг повернутися на віллу, бо вже заходилося на обід.

Під час обіду я зрозумів, що виділяюся ще дечим: їм значно швидше за інших гостей. І єдиний відригую опісля,

але так, щоб цього не було помітно й чутно. Це в мене залишилося ще з дитячих літ – звичка набити рот і шлунок, упоратися з цією роботою, без жодного надмірного задоволення, і гуляй вася. Яєчня з двох яєць – і мені добре. Пані Ріскулова, та професорка літератури з Киргизстану, п'ятдесятирічна, запитала мене, чи роман, який я пишу, буде політичним чи психологічним.

«Який роман?», – запитав я її.

«Я прочитала, що ви отримали тут стипендію для роботи над романом», – сказала вона.

«А, так, це я написав у формулярі. Точно. Так, я напишу його, пишу його», – відповів я.

«То?»

«Що?»

«То він буде політичний чи психологічний», – знову запитала вона.

«Гадки не маю. Найвірогідніше, психологічний», – сказав я.

Мене почало щось тиснути в грудях, таке зі мною завжди коїлося в подібних ситуаціях, під час таких розмов, все і всюди починало мене тиснути, і в грудях ставало тісно, і взуття тисло й натирало, і сорочка ставала замалою, особливо навколо шиї. Я розстібнув гудзик на сорочці. Тоді професорка зненацька запитала в мене, чи вірю я в бога, а я їй відповів, що і на це питання відповіді не знаю. Ох, чоловіче, чому саме біля цієї жінки ти вирішив сісти, ось про що я у той момент думав. А вона сказала, що колись не вірила в бога, але з часом стала релігійною. Я сказав, що це цікаво, і запитав, чи має це якийсь зв'язок із розпадом Советського Союзу. І цим виявив себе дурним і нетактовним. Та це не було навмисно. Вона сказала, що це точно не має жодного зв'язку. Тоді я спробував відпустити щось на кшталт жарту і додав, що сам колись був релігійним, але вже таким не є. Вона це спочатку сприйняла за серйозну проблему, оскільки я був на два десятки років молодшим за неї, але потім пояснила це моєю незрілістю і розсміялася,

а я погодився тлумачити це власною незрілістю, тільки б вона залишила мене в спокої. Лише цього мені хотілося. Бути дурним і незрілим – це для мене ідеальна позиція, таких людей намагаються оминати. І з задоволенням їв чудесний рулет зі шпинатом та сиром, і знову, ясна річ, пив прекрасне червоне вино. Але пані не відставала.

«Думаю, що для кожної людини це дуже важливо – поставити питання власної релігійності», – звернулася вона до мене зовсім серйозно.

«А я думаю, що мені значно цікавіше споглядати людей, у тому числі серед інших речей та їхнє ставлення до релігії, про яку б із них не йшлося», – відповів я їй.

«Але кожен мусить цікавитися питанням існування Бога!».

«Нікого не має цікавити, релігійний хтось інший чи ні і, щиро кажучи, це щось зовсім дурне, що когось таке цікавить, треба пильнувати свої справи», – я вже мав досить цієї розмови і мусив її в будь-який спосіб закінчити.

Потому ми обоє мовчали, вона думала й жувала свою їжу, я ж допив свій келих вина і вийшов надвір.

Після обіду я вирішив уперше піднятися на вершину пагорба. Пагорб називався Трагедія. Я не знав, чому. Тоді я ні в кого про це не запитав. Усе для мене було незнаним, але було в мене й бажання, щоб деякі з цих речей такими й залишилися, незнаними, бодай на початку.

Передусім я подався в свої покої, спорядився маленькою картою, що її знайшов у бібліотеці, і наплічником, в який засунув светр, і тоді вже стрімкими й вузькими стежками через ліс видряпався на вершину. Там дув потужний і холодний вітер, він прилітав із Швейцарії, через озеро. Я сидів там якийсь час, було гарно дивитися звідти на вершини гір і на величезне озеро під ними. В далині виднілися й ті засніжені шпилі, вони були на задньому плані, значно вищі, але все одно прекрасно проглядалися. Було холодно, я вдягнув светр. Сидів довго. Було дивно, пагорб не був високим, але на ньому було значно холодніше, ніж біля підніжжя, в саду вілли.

Кінець безкоштовного
уривку. Щоби читати далі,
придбайте, будь ласка,
повну версію книги.

ridmi
ТВІЙ УЛЮБЛЕНИЙ КНИЖКОВИЙ

КУПИТИ